

1. Proszę uzupełnić tabelę, używając międzynarodowy alfabet fonetyczny (IPA)!

Spółgłoski polskie (według E. Gussmann: The phonology of Polish)

	wargowe (labial)		przednio-językowe (coronal)		środkowo-językowe (dorsal)			tylno-językowe
	dwu- wargowe (bilabial)	wargowo- zębowe	zębowe	dziąsłowe	dziąsłowe- podniebienne	palatalne	palato- welarne	welarne
zwarto- wybuchowe (plosive)	p b p ^j b ^j							
szczelinowe (fricative)								
zwarto- szczelinowe ()								
nosowe								
drżące								
boczne								
półsamogłoski								

2. Proszę przeczytać na głos i zapisać ortograficznie:

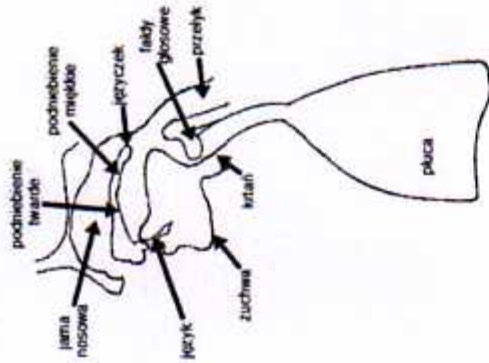
(D. Ostaszewska, J. Tambor: Fonetyka i fonologia współczesnego języka polskiego. Warszawa 2008, 98)

(1) [dʒv.i stajɛ•ne zav.jerawɪ ɛɛ na ftabe ʒelaznɔw | ktura • zɛvnɔŋdʒ na ukɔz. jɛ
pʃɪp.jerawa || kɔpɛts tej dɛŋ.jɪ pʃɪft.jerdzawɔ ɛɛ srubɔw | ktura pʃɛv.jertsajɔndʒ.
ɔdʒv.ja vɪxɔdʒɪwa na zɛvnɔŋdʒ. i mɔgwa bɪdʒ zámcpɛnta na mutɛ kɔrɛnɪsɔnɔw
nɔŋ ɔvɪm klujɛm dɔp.jɛrɔ tɔɔ skradʒɔnɪm]

(2) [ɔd najmɔwtɛj z. nɪy ɔʃɛd(w) mɔwɪ | bɪ zawɔʒɪdʒ nɔvɔw rɔdʒɪnɛ || fak• tɛn
prɔvɔkujɛ ʃɪstɛɛ ʃɪ dɔ rɔzvɔʒɪŋ na• dɔtɪxʃasɔvɪm ʒɪtɛɛm || ʃspulnɔw
ɔpsɛs.jɔw stajɛ ɛɛ kɔbjɛtsa pɛzɔlɛʒnɔɛtɛ | ɔkup.jɔna jɛdnɔk sɪmɔtnɔɛtɛɔw]

Podstawy fonetyki

Aparat artykulacyjny (pierwszy rysunek: Maciej Karpiński dla languagesindanger.eu)

Samogłoski

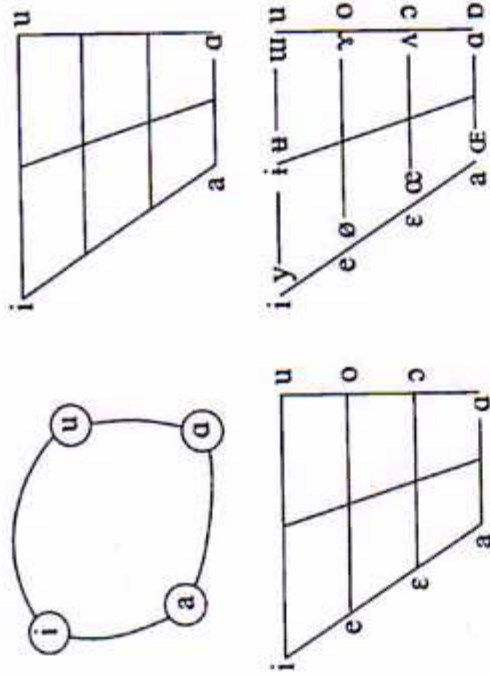

Figure 4 The vowel quadrilateral and cardinal vowels. Above, the relation between the vowel quadrilateral and the vowels shown in figure 3; below, the primary cardinal vowels and all cardinal vowels.

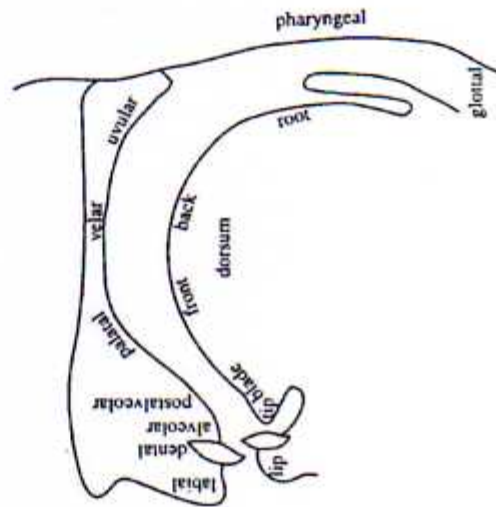

Figure 2 Mid-sagittal section of the vocal tract with labels for place of articulation

(Figure 2 i Figure 4 z Handbook of the International Phonetic Association, Cambridge 1999)

Spółgłoski

CONSONANTS (PULMONIC)

	Bilabial	Labiodental	Dental	Alveolar	Postalveolar	Retroflex	Palatal	Velar	Uvular	Pharyngeal	Glottal
Plosive	p b		t d	n		ɟ ɗ	k g	q ɢ			ʔ
Nasal	m	ɱ		ɲ		ɳ	j	ɰ	ɴ		
Trill	ʙ			ʀ					ʀ		
Tap or Flap				ɾ							
Fricative	ɸ β	f v	θ ð	s z	ʃ ʒ	ç ʝ	x ɣ	χ ʁ	ħ ʕ		
Lateral fricative				ɬ ɮ							
Approximant				ɹ		ɻ	j	ɰ			
Lateral approximant				l		ɭ	ʎ	ʟ			

Where symbols appear in pairs, the one to the right represents a voiced consonant. Shaded areas denote articulation judged impossible.

Polish

(Warsaw colloquial)

[Stress falls on the penultimate of words of two or more syllables. **p, t, k** unaspirated. **t, d, n, l** dental. **ts, dz, tʃ, dʒ, tʃ, dʒ** are affricates; sequences of **t** and **s**, **d** and **ʒ**, etc., exist and must be shown by inserting a hyphen (**t-s, d-ʒ, etc.**). **l** is clear; before **i, j** and **ɲ** it is often pronounced **ʎ**. **w** has less lip-rounding and greater raising of the back of the tongue than English **w**. Some (mostly older) speakers replace **w** by a sulcal **ʎ**, i.e. a velar continuant formed with a furrow down the centre of the back of the tongue, while some apparently use a velar lateral. **r** is a lingual roll or flap; it is devoiced (= **r̥**) when final and preceded by another consonant, as when **vjatr** is said by itself. **x** has weak friction. **c, ʝ** (cardinal) and **ɲ** occur as separate phonemes in this variety of Polish, but they are not exemplified in this text. **e** generally = **ɛ**, but a closer **e** is used between palatal or palatalised consonants and in the sequence **ej**. **o** = **ɔ**. **ɨ** = **ɪ**. **ɛ̃, ɔ̃** tend to be diphthongal (resembling **ɛ̃m, ɔ̃a**) especially in final position. Initial stressed vowels often start with a glottal stop.]

American English (wersja 1999)

Broad transcription

ðə 'nɔ:θ ,wɪnd ən ə 'sæn wə dɪs'pju:nɪŋ 'wɪf wəz ðə 'strʌŋgə, wən ə 'lævlə ,kɛm ə'leɪŋ 'ræptɪn ə 'wɔ:m 'klok. ðe ə'grɪd ðæt ðə 'wʌn hu 'fə:st sɛksɪsɪdɪd ɪn 'mekɪŋ ðə 'lævlə 'tek ɪz 'klok ,ɔf 'ʃud bɪ kən'sɪd-ɪd 'strʌŋgə ðən ðɪ 'ɔðə. ðən ðə 'nɔ:θ ,wɪnd 'blu əz hɪ 'kʊd, bət ðə 'mɔ: hɪ 'blu ðə 'mɔ: 'kloʊli dɪd ðə 'lævlə 'fɔld hɪz 'klok ə'raʊnd ɪm; æn ət 'læst ðə 'nɔ:θ ,wɪnd ,gev 'ʌp ðɪ ə'tempt. ðən ðə 'sæn 'faɪnd ,aʊt 'wɔ:mli, ənd ɪ'mɪdiətli ðə 'lævlə 'tʊk ,ɔf ɪz 'klok. ən 'so ðə 'nɔ:θ ,wɪnd wəz ə'blaɪz tɪ kən'fes ðæt ðə 'sæn wəz ðə 'strʌŋgə əv ðə 'tu.

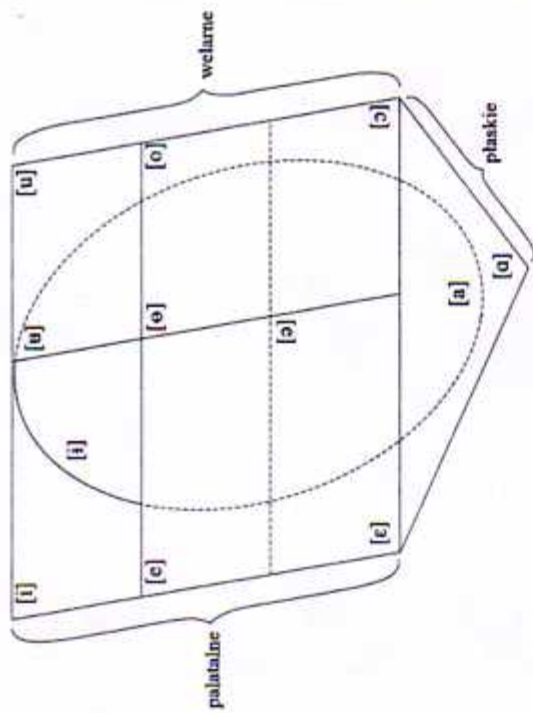
Narrow transcription

ðə 'nɔ:θ ,wɪnd ən ə 'sæn wə dɪs'pju:nɪŋ 'wɪf wəz ðə 'strʌŋgə, wən ə 'lævlə ,kɛm ə'leɪŋ 'ræptɪn ə 'wɔ:m 'klok. ðe ə'grɪd ðæt ðə 'wʌn hu 'fə:st sɛksɪsɪdɪd ɪn 'mekɪŋ ðə 'lævlə 'tek ɪz 'klok ,ɔf 'ʃud bɪ kən'sɪd-ɪd 'strʌŋgə ðən ðɪ 'ɔðə. ðən ðə 'nɔ:θ ,wɪnd 'blu əz hɪ 'kʊd, bət ðə 'mɔ: hɪ 'blu ðə 'mɔ: 'kloʊli dɪd ðə 'lævlə 'fɔld hɪz 'klok ə'raʊnd ɪm; æn ət 'læst ðə 'nɔ:θ ,wɪnd ,gev 'ʌp ðɪ ə'tempt. ðən ðə 'sæn 'faɪnd ,aʊt 'wɔ:mli, ən ɪ'mɪdiətli ðə 'lævlə 'tʊk ,ɔf ɪz 'klok. ən 'so ðə 'nɔ:θ ,wɪnd wəz ə'blaɪz tɪ kən'fes ðæt ðə 'sæn wəz ðə 'strʌŋgə əv ðə 'tu.

Międzynarodowy alfabet fonetyczny (IPA)

← wersja 1948
↓

puwnotsni vjatr i swojntse spsɛtsjali sɛ ras, kto z nix jest sɪlnejsi. vvasne pʃexodziw drogɔ jakis tʃwɔvjek ovipenti f tɛepwi pwaʃtʃ. unuvili sɛ vobets tego, ʒe ten z nix, kturi pjerʃi zmuci tego tʃwɔvjeka, abi zdjow s sɛbje okritɛe, bejndʒe uvazani za sɪlnejsiego. puwnotsni vjatr zatʃow odrazu dojntɛ s tsawej sɪwi, ale im motspej dow, tam vjentesej podruzni otulaw sɛ f pwaʃtʃ. vresʃee puwnotsni vjatr daw pokuj. fredi swojntse zatʃewo pʃigzevatɛ i f xfile puʒnej podruzni zdjow pwaʃtʃ. f ten sposub puwnotsni vjatr mucaw pʃiznatɛ, ʒe swojntse jest sɪlnejsie od nego.

Ryc. 4. Schemat stref artykulacyjnych samogłosek

Cechy dystyngtywne polskich fonemów samogłoskowych

(proszę wpisać + czy -)

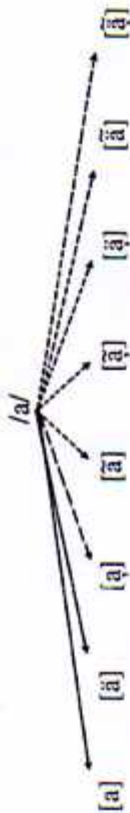
	/i/	/y/	/u/	/e/	/o/	/a/
wysokie	+					
przednie	+					
tylne	-					

Wisniewski, Marek: Zarys fonetyki i fonologii współczesnego języka polskiego. Toruń 2001.

Fonem /a/ — jest to łańcuch następujących cech dystyngtywnych:

1. niespółgłoskowość, por. *para* — [para] : [park] — *park* → /a/ : /k/
2. samogłoskowość, por. *para* — [para] : [parɨ] — *part* → /a/ : /ɨ/
3. niewysokość, por. *para* — [para] : [pary] — *parɨ* → /a/ : /y/
4. nieprzedniość, por. *Ala* — [ala] : [ela] — *Ela* → /a/ : /e/
5. nietylność, por. *Ala* — [ala] : [ola] — *Ola* → /a/ : /o/

Tekstowe realizacje fonemu /a/ obrazuje następujący schemat:

1. Podstawowym wariantem tego fonemu jest głoska [a].
2. Samogłoska [ä] obligatoryjnie występująca po /i/ oraz /j/, a także po miękkih pozostaje w dystrybucji komplementarnej względem podstawowego wariantu, czyli głoski [a], musi więc być uznana za kombinatoryczny (pozycyjny) wariant fonemu /a/.
3. Pozostałe głoski to jedynie pozycyjno-fakultatywne warianty fonemu /a/. O warunkach, w których mogą się one pojawić, pisałem już wyżej, charakteryzując zasób samogłosek we współczesnej polszczyźnie oraz omawiając asymilacje głoskowe współczesnego języka polskiego.

Fonem /d/ — jest to łańcuch następujących cech dystyngtywnych:

1. spółgłoskowość, por. *dam* — [dam] : [ɨam] — *łam* → /d/ : /ɨ/
2. niepółotwartość, por. *dam* — [dam] : [nam] — *nam* → /d/ : /n/
3. nieszczelinowość, por. *bada* — [bada] : [baza] — *baza* → /d/ : /z/
4. niewargowość, por. *dam* — [dam] : [vam] — *wam* → /d/ : /v/
5. przedniojęzykowość, por. *dam* — [dam] : [gam] — *gam* → /d/ : /g/
6. dźwięczność, por. *dam* — [dam] : [tam] — *tam* → /d/ : /t/

Tekstowymi wykładnikami fonemu /d/ są trzy głoski, a mianowicie:

1. Za wariant podstawowy tego fonemu uznamy twardą, przedniojęzykowo-zębową głoskę [d]. Nie występuje ona przed [i] oraz [j], nie pojawia się także przed pauzą.
2. Dwie pozostałe głoski to — podobnie jak w wypadku charakteryzowanego wyżej fonemu — warianty poboczne. Realizują one ten sam łańcuch cech dystyngtywnych co i wariant podstawowy. Różnią się od niego niedystyngtywnymi cechami — [d'] — zmiękczeniem, [d̥] — dźwięcznością. Głoskę [d'] obligatoryjnie występująca przed [i] oraz [j], por. *diadem* — [d'jædem], uznamy za wariant pozycyjny. Głoskę [d̥] za wariant pozycyjno-fakultatywny, który może pojawić się bezpośrednio przed dźwięczną głoską przedniojęzykowo-dźwięczną, por.: *drzesz* — [d̥ʒeʂ] albo [ʒeʂ].